

CSEHOV DRÁMÁJÁNAK BEMUTATÓJA A KOLOZSVÁRI ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZBAN

Cseresznyés kert: elhagyni az elhagyhatatlant

Szeptember első napján mutatta be a Kolozsvári Magyar Színház társulata Csehov Cseresznyés kert című drámáját. A nagyszerű előadás rendezője, Yuri Kordonsky úgy tár elénk egy letűnt világot, hogy benne minduntalan magunkra ismerünk.

→NÁNÓ CSABA

Nem tudom, mennyire igaz a történet, de állítólag annak idején Anton Pavlovics Csehov majdnem sírva könyörgött Konsztantyin Szergejevics Sztanyiszlavszkijnak, a nagy orosz rendezőnek és színházújítónak, hogy vigyen egy kis humort is az előadásokba, hiszen ő a darabjait vígjátékoknak szánta, nem pedig valamiféle siratófalnak. Az író kérése süket fülekre talált. Egyébként a színészek előadásmódjának megváltoztatására kidolgozott módszerét Sztanyiszlavszkij közis-

Váta Lóránd Lopahin szerepében

merten Csehov drámáinak rendezései során kísérletezte ki. Aminek vélhetően a drámaíró örvendett a legkevésbé.

Noha az író drámáinak nagy részét valóban vígjátékként határozta meg, mégis megszokhattuk, hogy Sztanyiszlavszkijtól errefelé szinte minden előadásban a tragédiát, a drámát, a kilátástalanságot emeli ki a rendező. Mindenki szenved, a küzdelem értelmetlen, az elvágyódás erős, a szegénység hatalmas – ami helyes is lenne, hiszen

→Anton Pavlovics Csehov: Cseresznyés kert

Magyar nyelvre fordította: Kozma András. **Rainer** Maria Rilke és Kézdi Imola verseivel. **Szereposztás:** Ranyevszkaja, Ljubov Andrejevna – Kézdi Imola; Ánya – Tótszegi Zsuzsa; Várja – Imre Éva; Gajev, Leonid Andrejevics – Bogdán Zsolt; Lopahin, Jermolaj Alekszejevics – Váta Lóránd; Trofimov, Pjotr Szergejevics – Bodolai Balázs; Szimeonov-Piscsik, Borisz Boriszovics – Bács Miklós; Sarlotta Ivanovna – Kántor Melinda; Jepihodov, Szemjon Pantyejevics – Szűcs Ervin; Dunyása – Román Eszter; Firs – Dimény Áron; Jása – Viola Gábor; egy nő – Vindis Andrea; egy fiú – Lórinicz-Szabó Venczel. **Rendező:** Yuri Kordonsky. **Díszlet- és jelmeztervező:** Dragoş Buhagiar. **Dramaturg:** Vajna Noémi. **Rendezőasszisztens:** Veres Emőke. **Zenei tanácsadó:** Csörgő Domokos. **Bűvészeti tanácsadó:** Belloni (Ledniczky Béla).

Csehov Cseresznyés kertjében a birtok elárverezése sorcsapásként hat a közösségre

erre épülnek a Csehov-drámák. Csakhogy a felsoroltak mellett sajnos a csehovi humornak általában a nyomát sem fedezzük fel, pedig a drámaíró a lelke mélyén nevetetni (is) akart, a tragédiában is fellelte és megmutatta a komikus részeket, ha nem is fergeteges vígjátékokkal rukkolt elő.

Huszonhárom évvel ezelőtt, 1998-ban mutatta be a kolozsvári színház a Vlad Mugur által rendezett Cseresznyés kertet. A rendező ráértett a drámában rejlő vígjátéki elemekre, emlékezetes előadást vitt akkor színpadra, sok nézőbe (és színészbe is) mélyen beleívódott annak a produkciónak a hangulata, élménye. Dimény Áron színművésznek (aki a jelen előadásban az öreg inas játssza, akkor ő volt Trofimov) a próbafolyamat során vált világossá, hogy a közönség mellett a társulat tagjaiban is mai napig erős az 1998-as Cseresznyés kert lenyomata. „Remélem, a mostani produkció is hasonlóan meghatározó jelentőségű lesz” – tette hozzá. Úgy gondolom, óhaja beteljesült. A mostani szereposztásból Dimény mellett Bogdán Zsolt és Kántor Melinda is részt vett az akkori előadás létrehozásában, és a bűvésztrükköket annak idején is Belloni mester találta ki. A múltba tekintve még egy egészen döbbenetes tény: a Cseresznyés kert volt Vlad Mugur és Harag György utolsó rendezése.

Cseresznye és meggy

A mű valójában Meggyeskert, az orosz eredetiben ez a címe Anton Pavlovics Csehov 1903-ban íródott komédiájának, amely az író egyik legismertebb és sorrendben utolsó színműve. Magyarul először 1950-ben jelent meg a Csehov drámai művei című kötetben a Franklin Társulatnál.

De hogyan lett a meggyből cseresznye? Nos, az orosz eredetiben még meggyre utalnak, de az első magyar fordítás a német változat alapján készült (akkoriban kevesen tudtak oroszul), ahol a cseresznye és meggy (Kirsch) egybeesik, és a jó hangzás miatt Kosztolányi javaslatára maradtak a cseresznyénél. Egyes színházak, társulatok már Meggyeskert néven játsszák a darabot, és több kortárs fordító is ezt a címet adja a darabnak. De játszották már Orosz lek-vár címmel is...

A darab cselekménye, ahogy általában a Csehov-drámákban, valós eseményekre épül. A 19. század végén az orosz újságok gyakran adtak hírt nemesi birtokok árveréséről, Csehov ismeret-ségi körében is voltak ilyen esetek. A Cseresznyés kerthez hasonló helyzetet gyermekkorában ő maga is átélte: amikor kereskedő apja eladósodott, a család barátja megígérte, nem engedi a házukat elárverezni és kifizeti az adósságot. Később olcsón mégis ő vette meg a házat, és a fiatal Anton Csehov továbbra is nála lakott.

A mű alapötlete valószínűleg 1901 tavaszán született, legalábbis Csehov ekkor közölte először egy levélben, hogy a moszkvai Művész Színház számára komédiát készül írni. A darabot a Művész Színház mutatta be először 1904. január 17-én Moszkvában, majd április 1-jén a fővárosban, Szentpéterváron. Magyarországi ősbemutatóját húsz évvel később, 1924. szeptember 13-án tartották a Vígszínházban, szövegét Tóth Árpád fordította magyarra.

Tragédia vagy komédia?

Bár Csehov szerint komédiának készült, a magány, a veszített illúziók, az elmúlás drámája a Cseresznyés kert, amelyben a minden-

kori ember tehetetlensége szólal meg. Tükröt tart, amelyben láthatóvá válik törekvéseink sikertelensége, és saját életünk kudarcai is felsejlenek. Csehov ebben a tragikomédiában sűríti magába a múlt század elején kiütözö dekadens élethangulatot. A cseresznyés kert szimbólumként tekinthető (erre utalás is történik) – jövőképét. A pénz szerepe fel-, míg az emberi kapcsolatok szerepe leértékelődik. Úr és paraszt viszonya meghatározhatatlanná válik. Nyilván fontos szerepet játszik a darabban – ahogy általában az orosz író drámáiban – az idő, az emlékezés, a vágyakozás is. Yuri Kordonsky, az előadás ren-

→Az előadásban a rendező előássa Csehov sajátos humorát, és bár nem nevetünk hangosan, azért a drámai feszültséget sikerül Kordonszky-nak némileg feloldania. A puritánnak mondható díszletek tökéletesen illeszkednek a produkció hangulatához és a rendező elképzeléseihez.

dezője így vélekedik a darabról és az előadás születésének körülményeiről: „Az elmúlt egy-másfél év, a járvány időszaka, teljesen megváltoztatta az élet ritmusát, számos megszokott tevékenységből kiszakított, és óriási próbatételként éltük meg. Sokan elvesztették a szeretteiket – férjeiket, feleségeiket, szüleit, gyerekeiket – anélkül, hogy el tudtak volna búcsúzni tőlük. Ez hihetetlenül nyomasztó, nehéz helyzet. Hirtelen felmerültek az olyan kérdések, hogy mi az emlékezet, mit viszünk tovább, hogyan határoz meg minket az emlékezet, és hogyan határozzuk meg mi az időt és az emlékezetet? Hogyan lehet tovább élni ilyen tapasztalat után? Hogyan lehet megmaradni embernek? Mit is jelent embernek lenni?

Mindazok a szövegek, amelyekről egy lehetséges előadás kapcsán beszélünk, jelentéktelennek tünnek, és hirtelen az lett a kérdés: van-e valami, ami mesélhetne e vá-

ratlan és megrázó élményről, amit mindannyiunknak meg kellett élnünk? Ekkor döbbsentem rá: a Cseresznyés kertnél megfelelőbb darab nincs is. A mű az időről, az idő természetéről szól, a sejtésünkről, hogy mi is az idő. Arról, ahogyan a jelenidő összetükközésben van a múlttal és a jövővel. Ez a valódi konfliktus: a Cseresznyés kert egy súlyos múlt, és vannak, akik megrekedtek a múltban, mások pedig a jövőben, és akkor ott van Ljubov, aki a jelen. Aki szerint az élet csak akkor számít, amikor éled.”

Megbotránkoztatás nélkül

Az orosz-amerikai Yuri Kordonsky rendezőt a kolozsvári közönség az emlékezetes Éjjeli menedékhely (Gorkij drámáját a társulat eredeti címén, A mélyben játszott) színreviteléből ismerheti. Remek előadás volt, a rendezőt 2016-ban nem véletlenül tüntették ki UNITER-díjjal. Kordonszky nem akar mindenféle örült ötlettel kitűnni, rendezései klasszikusnak mondhatók, tiszteletben tart szerzőt, színészt, nézőt egyaránt. Előadásai „tiszták”, nála nincs megbotránkoztatás, dübörgő muzsika, szemet bántó fényeffektus, olcsó trükközés.

Az előadásban a rendező előássa Csehov sajátos humorát, és bár nem nevetünk hangosan, azért a drámai feszültséget sikerül Kordonszky-nak némileg feloldania. A puritánnak mondható díszletek tökéletesen illeszkednek a produkció hangulatához és a rendező elképzeléseihez, a kolozsvári társulat pedig mindig nagyszerű szereposztásra kínál lehetőséget. Színeszink ezúttal is kiválóan teljesítenek, a maga módján minden szereplő hozzátesz valamit az előadás sikeréhez. Aki látta az 1998-as előadást, gondolom, kíváncsian várta, hogyan lesz megoldva az öreg inas szerepe, Firs megformálása ugyanis minden színész számára kihívást jelent. Csehov 87 éves öregemberként határozta meg, de hát nehéz ilyen korú aktív színművészt találni. Annak idején Vlad Mugurnál az akkor 84 esztendősen Senkálzky Endre játszotta a szerepet, koránál fogva annyira talált rá a figura, hogy a néző szinte elhitte, hogy a szeme láttára hagyja el az árnyékvilágot. Az előadásban a remek Dimény Áronra osztották az öreg inas szerepét, a művész olyan átéléssel és annyira hitelesen oldja meg a feladatot, hogy a publikumban fel sem vetődik, hogy Firs alakítója jó embertöltővel fiatalabb, mint ahogy Csehovnál meg van írva...

Hogy a közönsége mellett, amely a csodálatos „késztérmet” láthatta, a színésznek mekkora élmény volt az előadás létrehozása, azt Kézdi Imola színművésznő sajtótájékoztatóján tett kijelentése árulja el a leginkább: „ha csak egy kávéscsésze lehetnék a kollégáim kezében, akkor is beteljesülve érezném magam.” Tegyük hozzá: Kézdi Imola költőként is bemutatkozott a tisztelt publikumnak, verse elhangzik az előadásban...